2024/3134

13.12.2024 г.

РЕШЕНИЕ (ЕС) 2024/3134 НА СЪВЕТА

от 2 декември 2024 година

относно насоки за политиките по заетостта на държавите членки

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 148, параграф 2 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като взе предвид становището на Европейския парламент ([1]),

като взе предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ([2]),

след консултация с Комитета на регионите,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта ([3]),

като има предвид, че:

(1) Държавите членки и Съюзът трябва да работят за изготвянето на координирана стратегия за заетостта, и по-специално за насърчаването на квалифицирана, обучена и адаптивна работна сила, както и на пазари на труда, които са приобщаващи, устойчиви, ориентирани към бъдещето и реагират на икономическите промени, за да бъдат постигнати целите за пълна заетост и социален прогрес, балансиран икономически растеж, високо равнище на защита и подобряване качеството на околната среда, установени в член 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС). Държавите членки трябва да разглеждат насърчаването на заетостта като въпрос от общ интерес и да координират действията си в тази насока в рамките на Съвета.

(2) Съюзът трябва да се бори срещу социалното изключване и дискриминацията и да насърчава социалната справедливост и закрила, равенството между жените и мъжете, солидарността между поколенията и защитата на правата на детето, както е предвидено в член 3 от ДЕС. При определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът трябва да отчита изискванията, свързани с насърчаването на висока степен на заетост, осигуряването на адекватна социална закрила, борбата със социалното изключване, както и постигането на висока степен на образование, обучение и защита на човешкото здраве, както е посочено в член 9 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

(3) В съответствие с ДФЕС Съюзът разработи и въведе инструменти за координация в областта на икономическата политика и политиката по заетостта. Като част от тези инструменти насоките за политиките по заетостта на държавите членки (наричани по-нататък „насоките за политиките по заетостта“), изложени в приложението към настоящото решение, заедно с общите насоки за икономическите политики на държавите членки и на Съюза, съдържащи се в Препоръка (ЕС) 2015/1184 на Съвета ([4]), съставляват интегрираните насоки. Насоките за политиките по заетостта насочват изпълнението на политиките в държавите членки и в Съюза, отразявайки взаимозависимостта между държавите членки. Така полученият набор от координирани политики и реформи на равнището на Съюза и на национално равнище представлява подходяща цялостна устойчива комбинация от икономически политики, политики по заетостта и социални политики, която да доведе до положително въздействие върху пазарите на труда и обществото като цяло, до засилване на икономическата и социалната устойчивост и до ефективен отговор на средносрочните и дългосрочните предизвикателства, както и на последиците от кризи като пандемията от COVID-19 и увеличението на разходите за живот, свързано с агресивната война на Русия срещу Украйна.

(4) За да се засилят икономическият и социалният напредък, включително възходящата конвергенция, да се подкрепят екологичният и цифровият преход, да се укрепи промишлената база и конкурентоспособността на Съюза и пазарите на труда в Съюза да станат приобщаващи и устойчиви, държавите членки следва да се справят с недостига на работна

([1]) Становище от 22 октомври 2024 г. (все още непубликувано в Официален вестник).
([2]) Становище от 23 октомври 2024 г. (все още непубликувано в Официален вестник).
([3]) Становище от 23 октомври 2024 г. (все още непубликувано в Официален вестник).
([4]) Препоръка (ЕС) 2015/1184 на Съвета от 14 юли 2015 г. относно общи насоки за икономическите политики на държавите членки и на Европейския съюз (ОВ L 192, 18.7.2015 г., стр. 27).

ръка и умения и да насърчават качествено и приобщаващо образование и обучение за всички, като се обръща специално внимание на подобряването на основните умения, особено сред учениците в неравностойно положение, както и на НТИМ (наука, технологии, инженерство и математика) в училищното и висшето образование, ориентирано към бъдещето професионално образование и обучение, и повишаване на квалификацията и преквалификацията през целия живот, както и ефективни активни политики по заетостта и подобряване на условията на труд и възможностите за професионално развитие, като същевременно се зачита ролята и автономността на социалните партньори. Това е от особено значение за по-слабо развитите, отдалечените и най-отдалечените региони на Съюза, където нуждите са най-големи. Недостигът може да бъде преодолян допълнително чрез подобряване на справедливата мобилност на работниците и учещите в рамките на Съюза и чрез привличане на таланти от държави извън Съюза. Освен това следва да се засилят връзките между системите за образование и обучение и пазара на труда и да се признават уменията, знанията и компетентностите, придобити чрез неформално и информално учене.

(5) Насоките за политиките по заетостта са в съответствие с новата рамка Съюза за икономическо управление, която влезе в сила на 30 април 2024 г. ([5]) и с действащото законодателство на Съюза и различни инициативи на Съюза, включително препоръките на Съвета от 14 юни 2021 г. ([6]), 29 ноември 2021 г. ([7]), 5 април 2022 г. ([8]), 16 юни 2022 г. ([9]), 28 ноември 2022 г. ([10]), 8 декември 2022 г. ([11]), 30 януари 2023 г. ([12]), 12 юни 2023 г. ([13]) и 27 ноември 2023 г. ([14]), Препоръка (ЕС) 2021/402 на Комисията ([15]), Резолюция на Съвета от 26 февруари 2021 г. ([16]), съобщенията на Комисията от 9 декември 2021 г. относно „Изграждане на икономика, която работи за хората: план за действие за социалната икономика“, от 30 септември 2020 г. относно Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г., от 3 март 2021 г. относно Съюз на равенство: Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г., от 7 септември 2022 г. относно европейската стратегия за полагане на грижи, от 1 февруари 2023 г. относно „Промишлен план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии“, от 25 януари 2023 г. относно „Укрепване на социалния диалог в Европейския съюз“, от 28 септември 2022 г. относно „По-добро оценяване на разпределителното въздействие на политиките на държавите членки“ и от 20 март 2024 г. относно „Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие“, решения (ЕС) 2021/2316 ([17]) и (ЕС) 2023/936 ([18]) на Европейския парламент и на Съвета, и директиви (ЕС) 2022/2041 ([19]), (ЕС) 2022/2381 ([20]), (ЕС) 2023/970 ([21]) и (ЕС) 2024/2831 ([22]) на Европейския парламент и на Съвета.

([5]) Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета (ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([6]) Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета от 14 юни 2021 г. за създаване на Европейска гаранция за децата (ОВ L 223, 22.6.2021 г., стр. 14).

([7]) Препоръка на Съвета от 29 ноември 2021 г. относно подходите за смесено обучение с цел висококачествено и приобщаващо основно и средно образование (ОВ C 504, 14.12.2021 г., стр. 21).

([8]) Препоръка на Съвета от 5 април 2022 г. относно изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество в областта на висшето образование (ОВ C 160, 13.4.2022 г., стр. 1).

([9]) Препоръка на Съвета от 16 юни 2022 г. относно ученето, насочено към екологичния преход и устойчивото развитие (ОВ C 243, 27.6.2022 г., стр. 1), Препоръка на Съвета от 16 юни 2022 г. относно европейски подход към микроудостоверенията с цел стимулиране на ученето през целия живот и пригодността за заетост (ОВ C 243, 27.6.2022 г., стр. 10), Препоръка на Съвета от 16 юни 2022 г. относно индивидуални сметки за обучение (ОВ C 243, 27.6.2022 г., стр. 26) и Препоръка на Съвета от 16 юни 2022 г. относно гарантирането на справедлив преход към неутралност по отношение на климата (ОВ C 243, 27.6.2022 г., стр. 35).

([10]) Препоръка на Съвета от 28 ноември 2022 г. относно пътищата към успеха в училище и за замяна на Препоръката на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище (ОВ C 469, 9.12.2022 г., стр. 1).

([11]) Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно достъпа до висококачествени дългосрочни грижи на достъпни цени (ОВ C 476, 15.12.2022 г., стр. 1) и Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно образованието и грижите в ранна детска възраст: целите от Барселона за 2030 година (ОВ C 484, 20.12.2022 г., стр. 1).

([12]) Препоръка на Съвета от 30 януари 2023 г. относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване (ОВ C 41, 3.2.2023 г., стр. 1).

([13]) Препоръка на Съвета от 12 юни 2023 г. относно укрепването на социалния диалог в Европейския съюз (ОВ C, C/2023/1389, 6.12.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj).

([14]) Препоръка на Съвета от 27 ноември 2023 г. относно разработването на рамкови условия за социалната икономика (ОВ C, C/2023/1344, 29.11.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1344/oj).

([15]) Препоръка (ЕС) 2021/402 на Комисията от 4 март 2021 г. за ефективна активна подкрепа за заетостта вследствие на кризата с COVID-19 (ЕАПЗ) (ОВ L 80, 8.3.2021 г., стр. 1).

([16]) Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021—2030 г.) (ОВ C 66, 26.2.2021 г., стр. 1).

([17]) Решение (ЕС) 2021/2316 на Европейския парламент и на Съвета от 22 декември 2021 г. относно Европейска година на младежта (2022 г.) (ОВ L 462, 28.12.2021 г., стр. 1).

([18]) Решение (ЕС) 2023/936 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. относно Европейска година на уменията (ОВ L 125, 11.5.2023 г., стр. 1).

([19]) Директива (ЕС) 2022/2041 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. относно адекватните минимални работни заплати в Европейския съюз (ОВ L 275, 25.10.2022 г., стр. 33).

([20]) Директива (ЕС) 2022/2381 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружества, регистрирани на фондовата борса, и за свързаните с това мерки (ОВ L 315, 7.12.2022 г., стр. 44).

([21]) Директива (ЕС) 2023/970 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за укрепване прилагането на принципа на равно заплащане на жените и мъжете за равен труд или за труд с равна стойност чрез прозрачност в заплащането и механизми за прилагане (ОВ L 132, 17.5.2023 г., стр. 21).

([22]) Директива (ЕС) 2024/2831 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2024 г. относно подобряването на условията на труд при работата през платформа,ОВ L, 2024/2831, 11.11.2024 г, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2831/oj).

(6) Европейският семестър обединява различни инструменти в обща рамка за интегрирана многостранна координация и наблюдение на икономическите политики и политиките по заетостта в Съюза. Европейският семестър цели да постигне устойчивост на околната среда, производителност, справедливост и макроикономическа стабилност, като в същото време включва принципите на Европейския стълб на социалните права, прокламиран от Европейския парламент, Съвета и Комисията през ноември 2017 г. ([23]) (наричан по-нататък „Европейският стълб на социалните права“), и неговия инструмент за мониторинг — набора от социални показатели, което също така позволява анализ на рисковете и предизвикателствата пред възходящата социална конвергенция в Съюза, и осигурява солидно сътрудничество със социалните партньори, гражданското общество и други заинтересовани страни. Наред с това Европейският семестър подкрепя постигането на целите за устойчиво развитие, поставени от Организацията на обединените нации. Икономическите политики и политиките по заетостта на Съюза и на държавите членки следва да вървят ръка за ръка със справедливия преход на Съюза към неутрална по отношение на климата, екологично устойчива и цифрова икономика, да повишават конкурентоспособността и производителността, да осигуряват адекватни условия на труд, да насърчават иновациите, да утвърждават демокрацията на работното място, социалния диалог, социалната справедливост, равните възможности и възходящата социално-икономическа конвергенция, да преодоляват неравенствата и регионалните различия и да водят борба с бедността и социалното изключване.

(7) Изменението на климата и други свързани с околната среда предизвикателства, необходимостта да се осигури справедлив екологичен преход, енергийна независимост и повишена конкурентоспособност на отраслите с нулеви нетни емисии и необходимостта да се гарантира отворената стратегическа автономност на Европа, както и развитието на цифровизацията, изкуствения интелект и икономиката на платформите, увеличаването на работата от разстояние и демографските промени подлагат в момента икономиките и обществата в Съюза на дълбока трансформация. Съюзът и неговите държави членки трябва да работят съвместно с цел ефективно и проактивно предприемане на действия във връзка с тези структурни развития и при необходимост да адаптират съществуващите системи, като отчитат тясната взаимозависимост на икономиките и пазарите на труда на държавите членки и свързаните с тях политики. Това изисква съгласувани, амбициозни и ефективни действия на политиката както на равнището на Съюза, така и на национално равнище, като се признава ролята на социалните партньори в съответствие с ДФЕС и разпоредбите на Съюза за икономическото управление, като се взема предвид Европейският стълб на социалните права. Тези мерки на политиката следва да включват насърчаване на устойчивите инвестиции във всички региони на Съюза, подновен ангажимент за подходящо планирани реформи и инвестиции, които засилват устойчивия и приобщаващ икономически растеж, създаването на качествени работни места, производителността, справедливи условия на труд, социалното и териториалното сближаване, възходящата социално-икономическа конвергенция, устойчивостта и упражняването на фискална отговорност.Както е посочено в препоръката относно ученето, насочено към екологичния преход и устойчивото развитие, систематичното интегриране на измерението на образованието и обучението в други политики, свързани с екологичния преход и устойчивото развитие, като перспектива за целия живот, може да подпомогне изпълнението на тези политики. Подкрепата следва да се предоставя от съществуващите програми за финансиране на Съюза, и по-специално от Механизма за възстановяване и устойчивост, създаден с Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета ([24]), и от фондовете на политиката на сближаване, включително Европейския социален фонд плюс, създаден с Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета ([25]), и Европейския фонд за регионално развитие, уреден с Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета ([26]), както и Фонда за справедлив преход, създаден с Регламент (ЕС) 2021/1056 на Европейския парламент и на Съвета ([27]). Действията на политиката следва да съчетават мерки, свързани както с търсенето, така и с предлагането, като същевременно отчитат икономическото и социалното въздействие на тези мерки и въздействието им върху околната среда и заетостта.

(8) В Европейския стълб на социалните права се определят 20 принципа и права в подкрепа на добре функциониращи и справедливи пазари на труда и социални системи, като тези принципи и права са структурирани в три категории: равни възможности и достъп до пазара на труда, справедливи условия на труд и социална закрила и приобщаване. Посочените принципи и права дават стратегическа насока на Съюза, като гарантират, че преходите към неутралност по отношение на климата, устойчивост на околната среда и цифровизация и въздействието на демографските промени са социално справедливи и недискриминиращи никого и запазват териториалното сближаване. Европейският стълб на социалните права, със съпътстващият го набор от социални показатели, представлява насока за наблюдение на резултатите в областта на заетостта и социалните показатели на държавите членки, включително възходящата социална конвергенция в Съюза в рамките на Европейския семестър, за стимулиране на реформите и инвестициите на национално, регионално и местно равнище и за съчетаване на социалното и пазарното измерение в днешната съвременна икономика, включително чрез насърчаване на социалната икономика. На 4 март 2021 г. Комисията представи план за действие за прилагането на Европейския стълб на социалните права (наричан по-нататък „планът за

([23]) Междуинституционална прокламация относно Европейския стълб на социалните права (ОВ C 428, 13.12.2017 г., стр. 10).
([24]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).
([25]) Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Европейски социален фонд плюс (ЕСФ+) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1296/2013 (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 21).
([26]) Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 60).
([27]) Регламент (ЕС) 2021/1056 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Фонда за справедлив преход (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 1).

действие“), включващ амбициозни, но реалистични водещи цели на Съюза в областта на заетостта за 2030 г. (минимум 78 % от населението на възраст 20—64 години следва да са заети), уменията (минимум 60 % от всички възрастни следва да участват в обучение всяка година) и намаляването на бедността (поне 15 милиона по-малко лица, изложени на риск от бедност или социално изключване, включително пет милиона деца) (наричани по-нататък „водещите цели на Съюза за 2030 г.“) и допълнителни подцели, както и преразгледания набор от социални показатели.

(9) Както беше признато от държавните и правителствените ръководители на Социалната среща на върха в Порто на 8 май 2021 г., прилагането на Европейския стълб на социалните права ще засили стремежа на Съюза към цифров, екологичен и справедлив преход и ще допринесе за постигането на възходяща социална и икономическа конвергенция и за справяне с демографските предизвикателства. Държавните и правителствените ръководители подчертаха, че социалното измерение, социалният диалог и активното участие на социалните партньори са в основата на една силно конкурентна социална пазарна икономика, и приветстваха новите водещи цели на Съюза. Те потвърдиха и решимостта си, както е установено в Стратегическата програма на Европейския съвет за периода 2019—2024 г., да продължат все по-задълбочено да прилагат Европейския стълб на социалните права на равнището на Съюза и на национално равнище, като надлежно се съобразяват със съответните области на компетентност и принципите на субсидиарност и пропорционалност. Накрая те подчертаха, че е важно да се следи отблизо, включително на най-високо равнище, постигнатият напредък по изпълнението на Европейския стълб на социалните права и водещите цели на Съюза за 2030 г.

(10) Водещите цели на Съюза за 2030 г. бяха приветствани от държавните и правителствените ръководители на Социалната среща на върха в Порто и от Европейския съвет през юни 2021 г. Те ще помогнат, заедно с набора от социални показатели, при наблюдението на напредъка по прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права като част от рамката за координация на политиките в контекста на европейския семестър. Освен това на Социалната среща на върха в Порто държавите членки бяха призовавани да определят амбициозни национални цели, които, отчитайки надлежно началната позиция на всяка държава членка, следва да представляват адекватен принос за постигането на водещите цели на Съюза за 2030 г. Между септември 2021 г. и юни 2022 г., по покана на Комисията, държавите членки представиха своите национални цели. На заседанието на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси през юни 2022 г. министрите на държавите членки подчертаха, че е важно да се следи отблизо постигнатият напредък по изпълнението на Европейския стълб на социалните права и водещите цели на Съюза за 2030 г. В този контекст напредъкът по тези национални цели е проследен в съвместния доклад за заетостта за 2024 г., приет от Съвета на 11 март 2024 г. (наричан по-нататък „съвместният доклад за заетостта за 2024 г.“), и е включен в инструментите за мониторинг на европейския семестър. Освен това съвместният доклад за заетостта за 2024 г. съдържаше пилотен „анализ по държави на първия етап“ относно потенциалните рискове за възходящата социална конвергенция, на базата на характеристиките на рамката за социална конвергенция, в който седем държави членки бяха определени като изпитващи потенциални рискове. Това заключение доведе до задълбочен „анализ на втория етап“ за тези седем държави членки, който като цяло показа, че общите предизвикателства не са потвърдени за всички тях.

(11) След руското нашествие в Украйна в заключенията си от 24 февруари 2022 г. Европейският съвет осъди действията на Русия, насочени към подкопаване на европейската и световната сигурност и стабилност, и изрази солидарност с украинския народ, като подчерта нарушаването от страна на Русия на международното право и принципите на Устава на Организацията на обединените нации. В настоящия контекст, с временната закрила, предоставена с Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета ([28]) и удължена с Решение за изпълнение (ЕС) 2023/2409 на Съвета ([29]), на разселените лица, бягащи от агресивната война на Русия срещу Украйна, се предлага бърза и ефективна помощ в Съюза и им се позволява да се ползват от минимални права в целия Съюз, които осигуряват адекватно ниво на закрила. С участието си на пазарите на труда в Съюза разселените лица от Украйна могат да продължат да допринасят за укрепване на икономиката на Съюза и да подпомогнат своята държава и сънародниците си у дома. В бъдеще придобитите опит и умения може да допринесат за възстановяването на Украйна. За непридружените деца и юноши временната закрила дава право на законно настойничество и достъп до образование и грижи за децата. Държавите членки следва да продължават да включват социалните партньори в разработването, изпълнението и оценката на мерките на политиката, които целят преодоляване на свързаните със заетостта и уменията предизвикателства, включително признаването на квалификациите на лицата, разселени от Украйна. Социалните партньори играят ключова роля за смекчаване на последиците от войната по отношение на запазването на заетостта и производството.

(12) Реформите на пазара на труда, включително националните механизми за определяне на заплатите, следва да спазват националните практики на социален диалог и колективно договаряне, както и автономността на социалните партньори, с оглед на осигуряването на справедливи заплати, които дават възможност за достоен жизнен стандарт, устойчив растеж и възходяща социално-икономическа конвергенция. Такива реформи следва също така да

([28]) Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета от 4 март 2022 г. за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на член 5 от Директива 2001/55/ЕО и за въвеждане на временна закрила (ОВ L 71, 4.3.2022 г., стр. 1).

([29]) Решение за изпълнение (ЕС) 2023/2409 на Съвета от 19 октомври 2023 г. за удължаване на срока на временната закрила, въведена с Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 (ОВ L, 2023/2409, 24.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/2409/oj).

предоставят възможност за всеобхватно разглеждане на социално-икономическите фактори, включително подобряването на устойчивостта, конкурентоспособността, иновациите, създаването на качествени работни места, справедливи условия на труд, демокрацията на работното място, равенството между половете, бедността сред работещите, образованието, обучението и уменията, общественото здраве, социалната закрила и приобщаване, както и реалните доходи. На срещата на върха във Вал Дюшес през 2024 г. беше потвърдено значението на социалния диалог за справяне с предизвикателствата в сферата на труда, включително с недостига на работна ръка и умения.

(13) Механизмът за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза подкрепят държавите членки при осъществяването на реформи и инвестиции, които са в съответствие с приоритетите на Съюза, като правят икономиките и обществата в Съюза по-устойчиви, гъвкави и по-добре подготвени за екологичния и цифровия преход в променящата се обстановка, последвала пандемията от COVID-19. Агресивната война на Русия срещу Украйна допълнително утежни вече съществуващите социално-икономически предизвикателства, след като по-високите цени на енергията засегнаха най-вече домакинствата с ниски доходи. Държавите членки и Съюзът следва да продължат да гарантират, че социалните, трудовите и икономическите въздействия са смекчени и че преходите са социално справедливи и честни, също и с оглед на факта, че повишената отворена стратегическа автономност и ускореният екологичен преход ще спомогнат за намаляване на зависимостта от вноса на енергия и други стратегически продукти и технологии, по-специално от Русия. От съществено значение са укрепването на устойчивостта и полагането на усилия за изграждането на приобщаващо и гъвкаво общество, в което хората са защитени и разполагат с лостове да предвиждат и управляват промените и в което те могат да участват активно в обществения и икономическия живот.

(14) Необходим е съгласуван набор от активни политики по заетостта, състоящи се от стимули за временно и целево наемане на работа и преход, политики за умения, включващи ученето, насочено към екологичния преход и устойчивото развитие, и целенасочени, ефективни и адаптивни услуги в областта на заетостта, за да се подкрепят преходите на пазара на труда и да се оползотвори неизползваният потенциал на пазара на труда, включително в съответствие с подхода на активното приобщаване и в контекста на екологичната и цифровата трансформация. Следва да се гарантират подходящи условия на труд, включително безопасността и здравето при работа, както и физическото и психичното здраве на работниците.

(15) Дискриминацията във всичките ѝ форми следва да бъде преодоляна, равенството между половете да бъде гарантирано и да бъде подкрепена заетостта групи, които са по-слабо представени на пазара на труда. Равният достъп и възможности за всички следва да бъдат гарантирани, а бедността и социалното изключване, по-специално на децата, хората с увреждания и ромите, следва да бъдат ограничени, по-специално като се гарантира ефективно функциониране на пазарите на труда и подходящи и приобщаващи системи за социална закрила, както е посочено в препоръките на Съвета от 8 ноември 2019 г. ([30]) и 30 януари 2023 г. ([31]) Освен това следва да се премахнат пречките пред приобщаващото и ориентирано към бъдещето образование, обучение, учене през целия живот и участие на пазара на труда. Държавите членки следва да инвестират в образованието и грижите в ранна детска възраст в съответствие с Европейската гаранция за децата и препоръката на относно „целите от Барселона за 2030 г.“, в повишаването на привлекателността и приобщаващия характер на професионалното образование и обучение в съответствие с Препоръката на Съвета от 24 ноември 2020 г. ([32]), както и в областта на цифровите и екологичните умения в съответствие с плана за действие в областта на цифровото образование, препоръките относно ученето, насочено към екологичния преход и устойчивото развитие, и препоръката относно пътищата към успех в училище. Достъпът до адекватни жилища на поносими цени, включително чрез социално настаняване, е необходимо условие за гарантирането на равни възможности. Проблемът с бездомничеството следва да се решава по-специално с превантивни мерки и чрез насърчаване на достъпа до постоянно жилищно настаняване и на предоставянето на услуги за подпомагане. Навременният и равен достъп до финансово приемливи висококачествени дългосрочни грижи в съответствие с Препоръката на Съвета от 8 декември 2022 г. ([33]), както и здравните услуги, включително превенцията и насърчаването на здравните грижи, са от особено значение с оглед на потенциалните бъдещи рискове за здравето и в контекста на застаряващите общества. Потенциалът на хората с увреждания да допринасят за икономическия растеж и социалното развитие следва да бъде допълнително реализиран в съответствие със стратегията за правата на хората с увреждания, в която държавите членки се приканват да определят цели за заетост и учене за възрастни за хората с увреждания. В „Стратегическата рамка на ЕС за ромите“ ([34]) се подчертава потенциалът в маргинализираните ромски общности за намаляване на недостига на работна ръка и умения и се цели намаляване на разликата в трудовата заетост между ромите и общото население поне наполовина. Новите технологии и променящите се работни места в целия Съюз позволяват по-гъвкави схеми на работа, както и по-добра производителност и баланс

([30]) Препоръка на Съвета от 8 ноември 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила (ОВ C 387, 15.11.2019 г., стр. 1).

([31]) Препоръка на Съвета от 30 януари 2023 г. относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване (ОВ C 41, 3.2.2023 г., стр. 1).

([32]) Препоръка на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост (ОВ C 417, 2.12.2020 г., стр. 1).

([33]) Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно координиран подход на равнището на Съюза за укрепване на устойчивостта на критичната инфраструктура (ОВ C 476, 15.12.2022 г., стр. 1).

([34]) Съобщение на Комисията от 7 октомври 2020 г., озаглавено „Съюз на равенство: стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“ и Препоръка на Съвета от 12 март 2021 година относно равенството, приобщаването и участието на ромите (ОВ C 93, 19.3.2021 г., стр. 1).

между професионалния и личния живот, като същевременно допринасят за изпълнението на екологичните ангажименти на Съюза. Тези развития поставят и нови предизвикателства пред пазарите на труда, които се отразяват на условията на труд, здравето и безопасността на работното място и на реалния достъп до адекватна социална закрила за работниците и самостоятелно заетите лица. Държавите членки, в сътрудничество със социалните партньори, следва да гарантират, че новите форми на организация на труда водят до качествени и подходящи здравословни и безопасни работни места и условия на труд, както и баланс между професионалния и личния живот, активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве, като се запазват установените трудови и социални права и се укрепва социалният модел на Европа.

(16) Интегрираните насоки следва да служат за основа на специфичните за всяка държава препоръки, които Съветът може да отправи към отделните държави членки. Държавите членки следва да използват пълноценно ресурсите си по REACT-EU, предоставени в съответствие с Регламент (ЕС) 2020/2221 на Европейския парламент и на Съвета ([35]), който подсилва фондовете в областта на политиката за сближаване и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица до 2023 г. Поради настоящата украинска криза Регламент (ЕС) 2020/2221 беше допълнително подсилен с Регламент (ЕС) 2022/562 на Европейския парламент и на Съвета ([36]) и с допълнително изменение на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета ([37]), отнасящо се до увеличено предварително финансиране за REACT-EU, както и с нов разход за единица продукт с цел да се подпомогне ускорената интеграция на хората, напускащи Украйна и влизащи в Съюза, съгласно предвиденото в Регламент (ЕС) 2022/613 на Европейския парламент и на Съвета ([38]).Освен това за програмния период 2021—2027 г. държавите членки следва да използват в пълна степен Европейския социален фонд плюс, Европейския фонд за регионално развитие, Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза, включително Фонда за справедлив преход и програмата InvestEU, създадена с Регламент (ЕС) 2021/523 на Европейския парламент и на Съвета ([39]), както и инструмента за техническа подкрепа, за да насърчават качествената заетост и социалните инвестиции, да водят борба с бедността, социалното изключване и дискриминацията, да гарантират достъпността и приобщаването и да подкрепят възможностите за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работната сила, ученето през целия живот и висококачественото образование и обучение за всички, включително цифровата грамотност и цифровите умения, за да могат хората да придобият знанията и квалификациите, необходими за цифровата и екологична икономика. Държавите членки следва също така да използват пълноценно Европейския фонд за приспособяване към глобализацията за съкратени работници, създаден с Регламент (ЕС) 2021/691 на Европейския парламент и на Съвета ([40]), за да подкрепят работниците, съкратени в резултат на големи преструктурирания, например социално-икономически трансформации, произтичащи от глобални тенденции, и технологични и екологични промени. Макар интегрираните насоки да са предназначени за държавите членки и Съюза, те следва да се изпълняват в партньорство с всички национални, регионални и местни органи, с активното участие на парламентите, както и на социалните партньори и представителите на гражданското общество.

(17) Действайки в рамките на мандатите си съгласно ДФЕС, Комитетът по заетостта и Комитетът за социална закрила следва да следят как съответните политики се изпълняват с оглед на насоките за политиките по заетостта. Тези комитети и подготвителните органи на Съвета, участващи в координацията на икономическите и социалните политики, следва да работят в тясно сътрудничество. Диалогът относно политиките между Европейския парламент, Съвета и Комисията, по-специално по отношение на насоките за политиките по заетостта, следва да се поддържа.

(18) Беше проведена консултация с Комитета за социална закрила,

([35]) Регламент (ЕС) 2020/2221 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1303/2013 по отношение на допълнителните средства и уредбата за изпълнение с цел оказване на помощ за улесняване на преодоляването на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и социалните последици от нея и за подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU) (ОВ L 437, 28.12.2020 г., стр. 30).

([36]) Регламент (ЕС) 2022/562 на Европейския парламент и на Съвета от 6 април 2022 г. за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013 и (ЕС) № 223/2014 по отношение на Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE) (ОВ L 109, 8.4.2022 г., стр. 1).

([37]) Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 159).

([38]) Регламент (ЕС) 2022/613 на Европейския парламент и на Съвета от 12 април 2022 г. за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013 и (ЕС) № 223/2014 по отношение на увеличено предварително финансиране със средства по линия на REACT-EU и за определяне на разход за единица продукт (ОВ L 115, 13.4.2022 г., стр. 38).

([39]) Регламент (ЕС) 2021/523 на Европейския парламент и на Съвета от 24 март 2021 г. за създаване на програмата InvestEU и за изменение на Регламент (ЕС) 2015/1017 (ОВ L 107, 26.3.2021 г., стр. 30).

([40]) Регламент (ЕС) 2021/691 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 г. относно Европейския фонд за приспособяване към глобализацията за съкратени работници (ЕФПГ) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1309/2013 (ОВ L 153, 3.5.2021 г., стр. 48).

ПРИЕ НАСТОЯЩОТО РЕШЕНИЕ:

Член 1

Приемат се насоките за политиките по заетостта на държавите членки (наричани по-нататък „насоките за политиките по заетостта“), съдържащи се в приложението. Насоките за политиките по заетостта са част от интегрираните насоки.

Член 2

Държавите членки вземат предвид насоките за политиките по заетостта в своите политики по заетостта и програми за реформи, за които те представят доклад в съответствие с член 148, параграф 3 от ДФЕС.

Член 3

Адресати на настоящото решение са държавите членки.

Съставено в Брюксел на 2 декември 2024 година.

За Съвета

Председател

NAGY M.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Насока 5: Насърчаване на търсенето на работна ръка

Държавите членки следва активно да насърчават устойчива социална пазарна икономика и да улесняват и подкрепят инвестициите в създаването на качествени работни места, като се възползват и от потенциала, свързан с цифровия и екологичния преход, с оглед на водещата цел на Съюза и на националните цели до 2030 г. по отношение на заетостта. За тази цел те следва да намалят пречките, пред които са изправени предприятията при наемането на работници, да насърчават отговорното предприемачество и действителната самостоятелна заетост, и по-специално да подкрепят създаването и разрастването на микро-, малки и средни предприятия, включително чрез достъп до финансиране и чрез оползотворяване на потенциала на възобновяемата и кръговата икономика. Държавите членки следва активно да насърчават развитието на социалната икономика, включително на социалните предприятия, и да използват пълния ѝ потенциал. Те следва да разработят подходящи мерки и стратегии за социалната икономика, да насърчават социалните иновации и да поощряват модели на стопанска дейност, които създават възможности за качествени работни места и водят до социално благосъстояние, особено на местно равнище, включително в кръговата икономика и в териториите, които са най-засегнати от прехода към екосъобразна икономика, включително чрез целенасочена финансова и техническа подкрепа.

За да се повиши устойчивостта при евентуални икономически сътресения и/или сътресения на пазара на труда, или трайни структурни промени, важна роля играят добре разработените схеми за подпомагане на работата на непълно работно време и други подобни мерки. Те могат също така да подпомогнат структурните трансформации, като улеснят и подкрепят процесите на преструктуриране и преразпределение на работната сила от западащи към нововъзникващи сектори, като по този начин се повишават производителността и конкурентоспособността, запазва се заетостта и се подпомага модернизирането на икономиката, включително чрез свързаното с това развитие на уменията. Следва да се обмислят добри стимули за наемане на работа и преход, както и мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация, разработени в тясно сътрудничество със социалните партньори, за да се подкрепят създаването на качествени работни места и преходът към друго работно място през целия трудов живот и да се преодолее недостигът на работна ръка и умения, също и с оглед на цифровата и екологичната трансформация, демографските промени, както и отражението на руската агресивна война срещу Украйна.

Данъчното облагане следва да се измести от труда към други източници, които подкрепят повече заетостта и приобщаващия растеж и са съобразени с целите в областта на климата и околната среда, при отчитане на преразпределителния ефект на данъчната система, както и нейното въздействие върху участието на жените на пазара на труда, като същевременно се защитават приходите с цел адекватна социална закрила и разходи за стимулиране на растежа.

Държавите членки, включително тези, в които има законоустановена минимална работна заплата, следва да насърчават колективното договаряне за определяне на заплатите и да гарантират ефективно участие на социалните партньори по прозрачен и предвидим начин, като позволяват адекватно адаптиране на заплатите към промените в производителността и насърчават справедливо заплащане, което позволява достоен стандарт на живот, с обръщане на специално внимание на групите с ниски и средни доходи с оглед засилване на възходящата социално-икономическа конвергенция. Механизмите за определяне на заплатите трябва да отчитат и социално-икономическите условия, включително ръста на заетостта, конкурентоспособността, покупателната способност и промените по региони и сектори. Зачитайки националните практики и автономността на социалните партньори, държавите членки и социалните партньори следва да гарантират, че всички работници получават адекватно заплащане, като се ползват пряко или непряко от колективни трудови договори или адекватни законоустановени минимални работни заплати, с отчитане на тяхното въздействие върху конкурентоспособността, създаването на качествени работни места, покупателната способност и бедността сред работещите.

Насока 6: Подобряване на предлагането на работна ръка и достъпа до заетост, придобиване на умения и компетентности през целия живот

В контекста на цифровия и екологичния преход, демографските промени и руската агресивна война срещу Украйна държавите членки следва да насърчават устойчивостта, производителността, конкурентоспособността, пригодността за заетост, приобщаването и развитието на човешкия капитал, като стимулират придобиването на умения и компетентности през целия живот на хората и отговарят на настоящите и бъдещите нужди на пазара на труда, включително с оглед на водещите цели на Съюза и националните цели за 2030 г. по отношение на уменията. Държавите членки следва също така да модернизират и да инвестират в своите системи за образование и обучение, за да осигурят висококачествено и приобщаващо образование и обучение, включително професионално образование и обучение, да подобрят образователните резултати и предоставянето на възможности за развиване на умения и компетентности, включително необходимите за екологичния и цифровия преход, и да осигурят достъп до цифрово обучение, езиково обучение (например в случай на бежанци, включително от Украйна, или за улесняване на достъпа до пазара на труда в трансграничните региони) и придобиване на предприемачески умения. Те следва да работят заедно със социалните партньори, доставчиците на услуги в сферата на

образованието и обучението, предприятията и други заинтересовани страни за преодоляване на структурните слабости в системите на образование и обучение и за подобряване на тяхното качество и връзката им с пазара на труда, включително чрез целенасочена финансова и техническа подкрепа. Това би допринесло и за създаване на условия за екологичния и цифровия преход, за преодоляване на несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда и недостига на работна ръка, включително за дейности, свързани с промишлеността с нулеви нетни емисии и сектора на цифровите технологии, включително тези, които са от значение за икономическата сигурност на ЕС, както и тези, свързани с екологичния преход, като например внедряването на енергия от възобновяеми източници или санирането на сгради.

Следва да се обърне специално внимание на преодоляването на предизвикателствата, свързани с образователните резултати на младите хора, особено в областта на основните умения. Необходими са действия за преодоляване на предизвикателствата, пред които е изправена учителската професия, включително нейната привлекателност, за справяне с недостига на учители и за необходимостта от инвестиции в компетентностите на учителите и обучителите в областта на цифровите умения Освен това системите за образование и обучение следва да предоставят ключови компетентности на всички учещи, включително основни и цифрови умения, както и трансверсални компетентности и критично мислене с оглед на заплахата от дезинформация, които да положат основите за приспособимост и устойчивост през целия живот, като същевременно се гарантира, че учителите са подготвени да насърчават тези компетентности сред учещите. Държавите членки следва да подкрепят достъпа на възрастните в трудоспособна възраст до обучение, да повишават осведомеността и сред работодателите относно значението на благоприятна за учене през целия живот работна среда и да увеличават стимулите и мотивацията на лицата да търсят обучение, включително, когато е целесъобразно, чрез индивидуални сметки за обучение, и да гарантират възможността за тяхното прехвърляне по време на професионалните преходи, както и чрез надеждна система за оценка на качеството на обучението. Държавите членки следва да проучат използването на микроудостоверенията с цел подпомагане на ученето през целия живот и пригодността за заетост. Те следва да дадат възможност на всеки човек да предвижда нуждите на пазара на труда и по-добре да се адаптира към тях, по-специално чрез непрекъсната преквалификация и повишаване на квалификациите и предоставянето на интегрирани насоки и консултации, с оглед на подкрепата на справедливи преходи за всички, подобряване на резултатите в областта на заетостта и социалната сфера, както и подобряване на производителността, намиране на решение на недостига на работна ръка и несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда, подобряване на цялостната устойчивост на икономиката спрямо сътресения и улесняване на потенциалните корекции.

Държавите членки следва да насърчават равните възможности за всички, като се справят с неравенствата в системите за образование и обучение, включително по отношение на регионалния обхват. По-специално, в съответствие с новите „цели от Барселона“ и Европейската гаранция за детето на децата следва да се осигури достъп до образование и грижи в ранна детска възраст, които са финансово достъпни и с високо качество. Държавите членки следва да повишат общото равнище на квалификация, да намалят броя на преждевременно напускащите системата на образование и обучение, да подпомогнат равнопоставения достъп до образование на деца от групи в неравностойно положение и отдалечени райони, да увеличат привлекателността на професионалното образование и обучение (ПОО), да оказват подкрепа за достъпа до висше образование и за неговото завършване, както и да увеличат броя на завършилите образование в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) както в ПОО, така и във висшето образование, особено при жените. Следва също така да се подкрепят най-добрите показатели и високите постижения при образователните резултати, като се има предвид тяхната роля за насърчаване на бъдещия потенциал за иновации на ЕС. Държавите членки следва да улеснят прехода на младите хора от образование към заетост чрез качествени стажове и чиракуване, както и да увеличат участието на възрастните в продължаващо обучение, особено сред учещите в неравностойно положение и най-нискоквалифицираните, като се обърне внимание на препятствията, свързани с пола, и други пречки, които могат да засегнат техния достъп и участие. Като вземат предвид новите изисквания в обществата в условията на цифровизация, екологичен преход и застаряване на населението, държавите членки следва да актуализират и увеличат предоставянето и възприемането на гъвкави форми на начално и продължаващо ПОО, да засилят ученето в процеса на работа в своите системи за професионално образование и обучение, включително чрез достъпно качествено и ефективно чиракуване, и да подкрепят нискоквалифицираните възрастни да запазят пригодността си за заетост. Следва да се предоставят възможности за обучение, за да се даде възможност на работниците да посещават програми за обучение в работно време (безплатни за работниците). Освен това държавите членки следва да повишат значимостта на висшето образование за пазара на труда и когато е целесъобразно, за научните изследвания; да подобрят наблюдението и прогнозирането на уменията; да направят уменията по-видими, а квалификациите — съпоставими, включително и придобитите в чужбина, и да осигурят по-последователно използване на общите за ЕС системи за класификация (напр. ESCO); и да увеличат възможностите за признаване и валидиране на умения и компетентности, придобити извън формалното образование и обучение, включително за бежанците и лицата със статут на временна закрила. Освен използването на неоползотворения потенциал на местната работна сила в ЕС, привличането на таланти и умения от държави извън ЕС чрез управлявана миграция, предотвратяването на експлоататорски условия на труд и борбата с недекларирания труд могат също да допринесат за решаването на недостига на умения и работна ръка, включително този, свързан с екологичния и цифровия преход, като например в секторите на НТИМ, здравеопазването и дългосрочните грижи.

Държавите членки следва да предоставят на безработните и на неактивните лица ефективна, навременна, координирана и съобразена с нуждите им помощ въз основа на подкрепата за търсене на работа, обучение, повишаване на квалификацията и преквалификация и достъп до други услуги за подпомагане, като обръщат специално внимание на хората в уязвимо положение и на хората, засегнати от екологичния и цифровия преход или сътресенията на пазара на труда. С цел значително намаляване и предотвратяване на дългосрочната и структурната безработица, възможно най-бързо, най-късно след 18 месеца безработица, следва да се приложат конкретни мерки, които включват изготвянето на задълбочени индивидуални оценки на безработните. Младежката безработица и проблемът с младежите, незаети с работа, учене или обучение (NEET), следва да продължат да се решават чрез превенция на преждевременното напускане на системата на образование и обучение и структурно подобряване на прехода от училище към работа, включително чрез пълното прилагане на засилената гаранция

за младежта, която следва също така да подпомогне възможностите за качествена младежка заетост. Освен това държавите членки следва да увеличат усилията си, по-специално за да подчертаят как екологичният и цифровият преход предлагат нова перспектива за бъдещето и възможности за младите хора да навлязат и да се задържат на пазара на труда.

Държавите членки следва да се стремят към премахване на пречките и демотивиращите фактори, както и към предоставяне на стимули за участие на пазара на труда, особено за хората с ниски доходи, вторите работещи лица в домакинствата (най-често жените) и тези, които са най-отдалечени от този пазар. С оглед на големия недостиг на работна ръка в някои професии и сектори (по-специално в секторите на НТИМ, ИКТ, здравеопазването и дългосрочните грижи, образованието, транспорта и строителството) държавите членки следва да допринесат за насърчаване на предлагането на работна ръка, по-специално чрез насърчаване на адекватно заплащане и справедливи условия на труд, като гарантират, че проектирането на данъчните и осигурителните системи насърчава участието на пазара на труда и че активните политики по заетостта са ефективни и достъпни, при зачитане на ролята и автономията на социалните партньори. Държавите членки следва също така да подкрепят осигуряването на адаптирана работна среда за хората с увреждания, включително чрез целева финансова и техническа подкрепа, информиране и повишаване на осведомеността и услуги, които им дават възможност да участват на пазара на труда и в обществото. Следва да се преодолеят разликите в заетостта и заплащането на жените и мъжете, както и свързаните с пола стереотипи. Държавите членки следва да гарантират равенство между половете и по-голямо участие на жените на пазара на труда, включително чрез осигуряването на равни възможности и кариерно развитие и премахването на пречките пред достъпа до ръководни постове на всички равнища на вземане на решения, както и чрез борба с насилието и тормоза на работното място, които са проблем, засягащ основно жените. Необходимо е да се осигури равно заплащане за еднакъв или равностоен труд, както и прозрачност на заплащането. Следва да се насърчава съвместяването на професионалния, семейния и личния живот както за жените, така и за мъжете, по-специално чрез достъп до финансово достъпни и качествени дългосрочни грижи и услуги за образование и грижи в ранна детска възраст, както и чрез адекватни политики, съобразени с промените в сферата на труда, предизвикани от цифровизацията. Държавите членки следва да гарантират достъп на родителите и другите лица с отговорности за полагане на грижи до подходящи отпуски по семейни причини и гъвкави схеми на работа, с цел постигане на равновесие между професионалния, семейния и личния живот, както и да насърчават балансираното използване на тези права между родителите.

Насока 7: Подобряване на функционирането на пазарите на труда и ефективността на социалния диалог

За да извлекат полза от динамичната и продуктивна работна сила и новите трудови и бизнес модели, държавите членки следва да работят съвместно със социалните партньори за постигане на справедливи, прозрачни и предвидими условия на труд, в които има равновесие между правата и задълженията. Те следва да намалят и предотвратят сегментирането на пазара на труда, да се борят с недекларирания труд и фиктивната самостоятелна заетост и да насърчават прехода към безсрочни форми на заетост. Правилата за защита на заетостта, трудовото право и институциите следва да осигуряват както подходящи условия за наемане на работа, така и необходимата гъвкавост за работодателите, за да могат бързо да се адаптират към промените в икономическите условия, като защитават трудовите права и осигуряват социална закрила, подходящо ниво на сигурност и здравословна, безопасна и добре приспособена работна среда за всички работници. Насърчаването на използването на гъвкави схеми на работа, като например работата от разстояние, може да допринесе за по-високи нива на заетост и по-приобщаващи пазари на труда. Освен това държавите членки следва да подкрепят работниците, предприятията и другите участници в цифровата трансформация, включително чрез насърчаване на използването на етични и надеждни инструменти с изкуствен интелект (ИИ). Това може да включва както политики за повишаване на квалификацията и преквалификация на работниците за нови професии, така и стимули за дружествата да разработват и внедряват технологии, които имат потенциала да повишат производителността, да допълнят човешкия труд и да облекчат недостига на работна ръка в сектори от критично значение. Като цяло, и по-специално в контекста на изменението на климата и цифровия преход, е важно да се гарантира, че се спазват правата на работниците по отношение на условията на труд (в т.ч. работното време и специфичните условия на труд при горещини), психичното здраве на работното място и баланса между професионалния и личния живот. Трудовите правоотношения, които водят до несигурни условия на труд, следва да се предотвратяват, включително случаите, свързани с работниците през платформа, чрез гарантиране на справедливост, прозрачност и отчетност при използването на алгоритми и чрез борба срещу злоупотребата с нетипични договори. В случаите на несправедливо уволнение следва да се осигури достъп до ефективно и безпристрастно разрешаване на спорове и право на обезщетение, включително подходяща компенсация, когато е приложимо.

Политиките следва да имат за цел да подобрят и подпомогнат участието на пазара на труда, съответствието между търсенето и предлагането на пазара на труда и преходите, включително с оглед на демографските промени и в регионите в неравностойно положение. Държавите членки следва да предприемат ефективни действия за активизиране и създаване на възможности за лицата, които могат да участват на пазара на труда, особено на слабо представените групи, като например жените и младежите, както и лицата в уязвимо положение, като например нискоквалифицираните лица и дълготрайно безработните лица, лицата с увреждания, лицата с мигрантски произход, включително лицата със статут на временна закрила, лицата от маргинализирани ромски общности и по-възрастните работници. Държавите членки следва да засилят обхвата и ефективността на активните политики по заетостта, като повишат тяхната целенасоченост, отвореност и обхват и като установят по-добра връзка между тях и социалните услуги, обучението и подпомагането на доходите на безработните, докато търсят работа и въз основа на техните права и задължения. Държавите членки следва да използват възможно

най-добре финансирането и техническата подкрепа от ЕС, за да повишат капацитета на публичните служби по заетостта за предоставяне на навременна и съобразена с нуждите помощ на лицата, които търсят работа, да реагират на настоящите и бъдещите нужди на пазара на труда и да прилагат управление, основано на резултатите, като подкрепят капацитета им за използване на данни и цифрови технологии. Частните служби по заетостта също играят важна роля в това отношение.

Държавите членки следва да предоставят на безработните лица подходящи обезщетения за безработица с разумна продължителност, в съответствие с внесените от лицето вноски и с националните правила за допустимост. Обезщетенията за безработица не следва да бъдат демотивиращ фактор за бързото завръщане към заетост и следва да бъдат придружени от активни политики по заетостта, включително мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация, включително с оглед на недостига на работна ръка и умения.

Мобилността на учещите, чираците и работниците следва да бъде увеличена и адекватно подкрепена, особено за учещите в професионално образование и обучение с по-малък опит в областта на мобилността, с цел да се подобрят техните умения и пригодност за заетост, да се използва пълният потенциал на европейския пазар на труда и да се допринесе за конкурентоспособността на равнището на ЕС, като същевременно се обръща внимание на евентуалните отрицателни демографски последици от мобилността (включително изтичането на мозъци). Следва да се преодолеят предизвикателствата пред трудовата мобилност в рамките на ЕС, включително процедурите за признаване на професионалните квалификации или за прехвърляне на придобитите социалноосигурителни права. Следва да се осигурят справедливи и достойни условия за всички, които упражняват трансгранична дейност, като се избягва дискриминацията и се гарантира равно третиране, прилага се националното законодателство и законодателството на ЕС и се засилва административното сътрудничество между националните администрации по отношение на мобилните работници, като се ползва помощта на Европейския орган по труда.

Мобилността на упражняващите критични професии и на трансграничните, сезонните и командированите работници следва да бъде подкрепяна при временни затваряния на границите, предизвикани от съображения, свързани с общественото здраве. Държавите членки следва да подобрят възможностите за законна миграция и да предвидят ефективна политика за интеграция на работниците и техните семейства, включваща образование и обучение, включително езиково обучение, заетост, здравеопазване и жилищно настаняване, в съответствие със своите национални закони и практики.

Държавите членки следва също така да се стремят да създадат подходящи условия за новите форми на труд и методи на работа, като използват техния потенциал за създаване на работни места и същевременно гарантират, че те са в съответствие със съществуващите социални права. По този начин държавите членки следва да предоставят съвети и насоки относно правата и задълженията, приложими в контекста на нетипичните договори и новите форми на труд, като например работата през цифрови трудови платформи и работата от разстояние. В това отношение социалните партньори могат да играят много важна роля и държавите членки следва да ги подкрепят, за да достигнат до хората с нетипична работа и нови форми на труд и да ги представляват. Държавите членки следва също така да разгледат възможностите за осигуряване на подкрепа за изпълнението — например насоки или специализирани обучения за инспекциите по труда — във връзка с предизвикателствата, произтичащи от новите форми на организация на труда, включително използването на цифрови технологии и на изкуствен интелект, като например алгоритмично управление, наблюдение на работниците и работа от разстояние. Ефективното прилагане на правата на информиране и консултиране и колективното договаряне са от ключово значение за развитието и зачитането на правата на работниците в контекста на процесите на цифровизация, както и за използването на ИИ и алгоритми в организацията на труда и трудовите правоотношения.

Въз основа на съществуващите национални практики държавите членки следва да насърчават демокрацията на работното място и да осигуряват благоприятна среда за двустранен и тристранен социален диалог на всички равнища, включително колективно договаряне, в публичния и частния сектор в съответствие с националното законодателство и/или практика, след консултации и в тясно сътрудничество със социалните партньори, като същевременно се зачита тяхната автономност. Държавите членки следва да включват социалните партньори по систематичен, съдържателен и своевременен начин в разработването и изпълнението на политиките по заетостта и социалните политики и, когато е целесъобразно, на публичните политики в икономическата и други области, включително в определянето и актуализирането на законоустановените минимални работни заплати. Държавите членки следва да насърчават по-високо равнище на покритие на колективното договаряне, включително чрез насърчаване на изграждането и укрепването на капацитета на социалните партньори, да предоставят възможност за ефективно колективно договаряне на всички подходящи равнища и да насърчават координацията на тези равнища и между тях. Социалните партньори следва да бъдат насърчавани да договарят и сключват колективни трудови договори в области от значение за тях, при пълно зачитане на тяхната автономност и правото на колективни действия. Ролята на социалните партньори е от решаващо значение за разработването и прилагането на балансирани решения, които улесняват справедливия преход към декарбонизирана икономика.

Когато е уместно и въз основа на съществуващите национални практики, държавите членки следва да вземат предвид относимия опит на организациите на гражданското общество по отношение на заетостта и социалните въпроси.

Насока 8: Насърчаване на равните възможности за всички, социалното приобщаване и борбата с бедността

Държавите членки следва да работят за приобщаващи, отворени за всички пазари на труда, като въведат ефективни мерки за премахване на всички форми на дискриминация и за осигуряване на равни възможности за всички, и особено за по-слабо представените групи на пазара на труда, като вземат надлежно предвид и регионалното и териториалното измерение. Те следва да гарантират равно третиране по отношение на заетостта, помощта за търсещите работа, социалната закрила, здравеопазването, образованието и грижите в ранна детска възраст, дългосрочните грижи, образованието и достъпа до стоки и услуги, включително жилищно настаняване, независимо от пол, расов или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация.

Държавите членки следва да модернизират системите за социална закрила, за да осигурят адекватна, ефективна, ефикасна и устойчива социална закрила за всички през всички етапи от живота, като насърчават социалното приобщаване и възходящата социална мобилност, стимулират участието на пазара на труда, подкрепят социалните инвестиции, водят борба с бедността, социалното изключване и неравенствата, включително чрез начина на организиране на своите данъчни и осигурителни системи и оценката на разпределителното въздействие на политиките. Допълването на универсалните подходи с целеви подходи ще повиши ефективността на системите за социална закрила. Модернизирането на системите за социална закрила следва също да има за цел да подобри тяхната устойчивост на многостранни предизвикателства. Следва да се обърне специално внимание на уязвимите домакинства, които са засегнати от екологичния и цифровия преход и от увеличението на разходите за живот, включително цените на жилищата и енергията. Държавите членки следва да продължат да преодоляват пропуските в достъпа до социална закрила на работниците и самостоятелно заетите лица с оглед на увеличаването на нетипичните форми на заетост.

Държавите членки следва да разработят и интегрират трите направления на активното приобщаване: подходящо подпомагане на доходите, приобщаващи пазари на труда и достъп до качествени услуги за подпомагане, за да се отговори на индивидуалните потребности. Системите за социална закрила следва да гарантират подходящи обезщетения за осигуряване на минимален доход за всеки, който не разполага с достатъчно средства, и да способстват за социалното приобщаване, като подкрепят и насърчават хората да участват активно на пазара на труда и в обществото, включително чрез целенасочено предоставяне на социални услуги. Наличието на достъпно жилищно настаняване и качествени услуги на приемлива цена, като образование и грижи в ранна детска възраст, извънучилищни грижи, образование, обучение, здравни услуги и дългосрочни грижи, е необходимо условие за гарантирането на равни възможности. В съответствие с водещите цели на Съюза и националните цели за 2030 г. за намаляване на бедността следва да се обърне специално внимание на борбата с бедността и социалното изключване, включително бедността сред работещите. Проблемът с детската бедност и социалното изключване следва по-специално да се решава чрез всеобхватни и интегрирани мерки, включително чрез пълното прилагане на Европейската гаранция за децата. Държавите членки следва да гарантират, че всички, включително децата, разполагат с достъп до основни услуги с добро качество. За хората в нужда и тези в уязвимо положение държавите членки следва също така да осигурят достъп до подходящи жилища на приемлива цена, включително социални жилища, или помощ за жилищно настаняване. Те следва да осигурят чист и справедлив енергиен преход и да се справят с енергийната бедност като все по-значима форма на бедност, включително, когато е целесъобразно, чрез целеви мерки за подпомагане, насочени към домакинствата в уязвимо положение. Държавите членки следва, когато е уместно, да използват ефективно финансирането и техническата подкрепа от ЕС, за да инвестират в социални жилища или помощ за жилищно настаняване, саниране на жилища и съпътстващите ги услуги и да намерят решение на спешната нужда от достъпни и подходящи жилища на приемлива цена. Във връзка с тези услуги следва да се вземат под внимание специфичните потребности на хората с увреждания, включително достъпността. Проблемът с бездомничеството следва да се решава по-специално с превантивни мерки и чрез насърчаване на достъпа до постоянно жилищно настаняване и на предоставянето на услуги за подпомагане.

Държавите членки следва да осигурят своевременен достъп до финансово достъпни, висококачествени профилактични и лечебни медицински грижи и дългосрочни грижи, като същевременно осигуряват устойчивостта в дългосрочен план. В контекста на нарастващото търсене на дългосрочни грижи, свързано и с демографските промени, следва да се обърне внимание на пропуските по отношение на адекватността, както и на недостига на работна ръка и лошите условия на труд.

В контекста на агресивната война на Русия срещу Украйна и в съответствие със задействането на Директива 2001/55/ЕО на Съвета ([1]) държавите членки следва да продължат да предлагат адекватно ниво на закрила на разселените лица от Украйна. Държавите членки следва да прилагат необходимите мерки и по отношение на непридружените ненавършили пълнолетие лица. На разселените деца следва да се осигури достъп до образование и грижи в ранна детска възраст и до други основни услуги в съответствие с Европейската гаранция за децата.

([1]) Директива 2001/55/ЕО на Съвета от 20 юли 2001 г. относно минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием (ОВ L 212, 7.8.2001 г., стр. 12).

В условията на увеличаваща се продължителност на живота и демографски промени държавите членки следва да гарантират, че пенсионните системи за работниците и самостоятелно заетите лица са адекватни и устойчиви, като предоставят равни възможности на жените и мъжете за придобиване и натрупване на пенсионни права, включително чрез допълнителни схеми, за да осигурят адекватен доход в напреднала възраст. Пенсионните реформи следва да бъдат подкрепени от политики, чиято цел е да се намалят разликите в пенсиите на жените и мъжете, да се насърчи активният живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и да се удължи професионалният живот, например като се увеличи действителната пенсионна възраст и особено чрез улесняване на участието на пазара на труда и гарантиране на условия на труд, адаптирани към потребностите на възрастните работници. Държавите членки следва да установят конструктивен диалог със социалните партньори и други заинтересовани страни и да позволят подходящо постепенно въвеждане на реформите.